

Zorbalıya Seyirci Müdahale Ölçeği (ZSMÖ)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Zorbalıya Seyirci Müdahale Ölçeği (ZSMÖ)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=33621>

Özet

Zorbalığa Seyirci Müdahale Ölçeği (ZSMÖ), **zorbalık** olaylarına tanık olan öğrencilerin müdahale etme eğilimlerini ve becerilerini ölçmek amacıyla bir **uyarlama** çalışması olarak geliştirilmiştir. Ölçek, özellikle ortaokul öğrencilerinin zorbalık durumlarında sergiledikleri seyirci rollerini ve bu durumlara ne ölçüde **proaktif** bir şekilde müdahale ettiklerini değerlendirmek için tasarlanmıştır. Bu araç, Neşe Kurt Demirbağ tarafından hazırlanan ve 2020 yılında sunulan doktora tezi kapsamında, zorbalığa seyirci müdahale becerilerini geliştirmeye yönelik bir psiko-eğitim programının etkisini ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

ZSMÖ, seyirci müdahalesi davranışının psikolojik ve sosyal bileşenlerini ele alarak, öğrencilerin zorbalıkla mücadeledeki potansiyel destekleyici rollerini nicel olarak belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek, eğitim ortamlarında zorbalığın önleme ve müdahale programlarının etkinliğini değerlendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Zorbalık, Seyirci Müdahalesi, Psikometrik Ölçek, Ortaokul, Psiko-eğitim Programı, Uyarılma, Sosyal Beceri.

Yazarlar

Neşe Kurt Demirbağ

Amaç

Bu ölçeğin temel amacı, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin okul ortamlarında karşılaştıkları **zorbalık** olaylarına karşı sergiledikleri müdahale etme niyetlerini, becerilerini ve fiili müdahale davranışlarını ölçmektir. Ölçek, öğrencilerin zorbalığa karşı ne kadar duyarlı olduklarını ve yardımlara yardım etme konusunda ne kadar istekli olduklarını belirleyerek, seyirci rolünden aktif müdahale rolüne geçişteki engelleri ve kolaylaştırıcı faktörleri anlamaya yardımcı olmayı hedeflemektedir.

ZSMÖ, özellikle zorbalığın azaltmaya yönelik uygulanan eğitim veya gelişimsel programların, öğrencilerin müdahale becerileri üzerindeki etkisini değerlendirmek için bir ön test/son test aracı olarak tasarlanmıştır. Bu sayede, uygulanan müdahalelerin etkililiği somut verilerle ortaya konulabilmektedir.

Yapı

Zorbalığa Seyirci Müdahale Ölçeği, psikolojideki **seyirci etkisi** ve sosyal psikoloji teorileri

çerçevesinde, zorbalık bağlamında seyirci müdahalesini ölçen bir yapıyı temsil eder. Bu yapı, genellikle öğrencilerin zorbalığa tanık olduklarında gösterdikleri bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkileri kapsar. Ölçek, pasif seyirci kalma eğilimi ile aktif, prososyal müdahale etme eğilimi arasındaki spektrumu ölçmeyi hedefler.

Ölçeğin ölçtüğü temel yapı, öğrencilerin müdahale etme yeterliliği algısı, sorumluluk duygusu ve müdahale etmenin olası sonuçlarına dair beklentiler gibi alt boyutları içerebilir. Bu, sadece müdahale niyetini değil, aynı zamanda müdahale etmek için gerekli olan **sosyal ve duygusal becerilerin** varlığını da değerlendirmeyi sağlar.

Geçerlik

Ölçeğin geçerlik çalışmalarına dair özet veriler kaynakta sunulmamış olmakla birlikte, ZSMÖ'nün bir doktora tezi kapsamında (Kurt Demirbağ, 2020) uyarlanmış olması, kapsamlı bir geçerlik çalışmasıyla yapıldığını işaret etmektedir. **Uyarlama** sürecinde genellikle yapı geçerliği (açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri), ölçüt bağıntılı geçerlik (ilgili yapılarla korelasyon) ve kapsam geçerliği çalışmaları yürütülür.

Özellikle uyarlama çalışmaları, orijinal ölçeğin kültürel ve dilsel etkililiğinin sağlanması kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, ölçeğin Türkçe formunun, Türk kültüründeki **zorbalık algısı** ve seyirci müdahalesi davranışları doğrudan şekilde temsil ettiğinin gösterilmesi beklenir. Detaylı geçerlik katsayıları ve analiz sonuçları, kaynak tezde mevcuttur.

Güvenirlik

Kaynakta güvenilirlik katsayılarına dair özet bilgi bulunmamaktadır. Ancak, ZSMÖ'nün psikometrik olarak sağlam bir araç olarak kabul edilmesi için iç tutarlılık (Cronbach Alfa katsayısı) ve muhtemelen test-tekrar test güvenilirliği çalışmaları yürütülmüş olması gerekmektedir. Yüksek güvenilirlik katsayıları, ölçek maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı yapıyı ölçtüğünü ve ölçümlerin zaman içinde stabil kaldığını gösterir.

Uyarlama sürecini içeren tezlerde, genellikle ölçeğin alt boyutlarının her biri için ayrı ayrı iç tutarlılık katsayıları rapor edilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik analizlerinin detaylarına ulaşmak için, Neşe Kurt Demirbağ'ın 2020 tarihli doktora tezinin ilgili bölümlerine başvurulması gerekmektedir.

Faktör Analizi

Zorbalığa Seyirci Müdahale Ölçeği'nin uyarlama çalışması kapsamında, ölçeğin orijinal yapılarının Türkçe örneklemede korunup korunmadığını belirlemek amacıyla faktör analizleri (Açımlayıcı Faktör Analizi - AFA ve Doğrulayıcı Faktör Analizi - DFA) uygulanmıştır. Bu analizler, ölçeğin kavramsal yapılarının doğrulanması ve maddelerin hangi alt boyutlar altında

toplandığın belirlenmesi açsından elzemdir.

Faktör analizi sonuçları, ZSMÖ'nün **zorbalıa müdahale** davranığın ölçen tek bir genel faktörden mi, yoksa farklı müdahale stratejilerini (örneğin, doğrudan müdahale, yetiğkin yardım arama, mağduru destekleme) temsil eden birden fazla alt faktörden mi oluğuğunu netleştirmektedir. Bu faktör yapıları, ölçekten elde edilen puanların yorumlanmasında temel teğkil etmektedir.

Araç

Test Türü: Uyarlama (Adaptation)

Format: Derecelendirme Ölçeği (Likert Tipi veya benzeri derecelendirme formatının tezde belirtilmesi beklenir.)

Mevcut Diller: Türkçe

Popölasyon Grubu: Öđrenciler (Ortaokul Öđrencileri)

Yađ Grubu: Genellikle 10-14 yağ aralığı (Ortaokul düzeyine karđılıđ gelir)

Popölasyon Detayları: Türkiye'deki ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler örneklem grubunu oluğturmuştur. Bu grup, zorbalık olaylarına en sık tanık olan ve potansiyel olarak müdahale edebilecek kritik yağ grubudur.

Test Metodolođisi: Öz bildirim (Self-report) yöntemi kullanılarak uygulanmıştır. Katılımcılar, zorbalık senaryolarına veya genel zorbalık durumlarına nasıl tepki vereceklerini belirten maddeleri derecelendirirler.

Anahtar Kelimeler

Zorbalıa Karđı Müdahale, Öđrenci Davranığları, Okul Psikolođisi, **Psikometrik Özellikler**, Sosyal Sorumluluk, Ölçek Geliştirme.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilinmiyor (Kaynakta Belirtilmemiştir)

Bağılığ E-posta Adresleri: nesekurt87@hotmail.com

Yazıma Adresi: Gazi Üniversitesi, Ankara (Doktora tezi bağlamında)

İzinler, Ücret ve Test Yılı?

Zorbalıya Seyirci Müdahale Ölçeği'nin kullanım izinleri ve ücretlendirme bilgileri için doğrudan sorumlu yazar Neşe Kurt Demirbaşı ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. Ölçek, **2020** yılında tamamlanan doktora tezi çalışması kapsamında geliştirilmiş ve kullanılmıştır.

Ölçeğin orijinal PDF dokümanı kaynakta belirtilmemiştir. Akademik kullanım ve araştırma amaçlı izinler genellikle yazarın onayına tabidir.

Kaynaklar

Kurt Demirbaşı, N. (2020). *Zorbalıya seyirci müdahale psiko-educatif programının ortaokul öğrencilerinin zorbalıya müdahale becerilerine etkisi*. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Zorbalıya Seyirci Müdahale Ölçeği (ZSMÖ) Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, sağlanan kaynak içerikte yer almamaktadır. Detaylı maddeler ve derecelendirme formatı için lütfen kaynak referans olarak gösterilen doktora tezine başvurunuz: Kurt Demirbaşı, N. (2020). *Zorbalıya seyirci müdahale psiko-educatif programının ortaokul öğrencilerinin zorbalıya müdahale becerilerine etkisi*. Gazi Üniversitesi, Ankara.